

ULUSLARARASI BAKALORYA DİPLOMA PROGRAMI

TÜRKÇE A DERSİ UZUN TEZİ

BOTTER APARTMANI

Kategori: Kategori 1

Sözcük sayısı: 3976

Araştırma Sorusu: Ayşe Övür'ün "Botter Apartmanı" adlı yapıtında ebeveyn figürlerin diğer figürlerin yaşam algısına etkisi hangi yönleriyle ele alınmıştır?

İçindekiler

1. GİRİŞ.....	2
2. GELİŞME: EBEVEYN FİGÜRLERİN BİREYLERİN YAŞAM ALGISINA ETKİSİ	4
2.1. Anne Figürünün Diğer Figürlerin Yaşam Algısına Etkisi.....	4
2.2. Baba (Büyükbaba) Figürünün Diğer Figürlerin Yaşam Algısına Etkisi.....	7
3. SONUÇ	16
4.KAYNAKÇA	17

Araştırma Sorusu: Ayşe Övür’ün “Botter Apartmanı” adlı yapıtında ebeveyn figürlerin diğer figürlerin yaşam algısına etkisi hangi yönleriyle ele alınmıştır?

1. GİRİŞ

“Toplumsal bir varlık olarak insanın nasıl biri olduğunu gösteren belirti, nitelik ve özelliklerin bütünü”¹ anlamına gelen “kimlik” kelimesi, bireyin hayatını şekillendiren bir kavramdır. Bir insanın kimliğini doğduğu ortam ve büyüdüğü toplum gibi faktörler oluşturur. Kişinin benlik ve yaşam algısı ise kimliğe göre şekillenir. Kimlik, sürekli değişen yani dinamik bir kavramdır. Onu bu denli değiştiren şey, insanların büyüdükçe değişen benlik ve yaşam algılarıdır. Bu durum, insanları bazen olumlu bazen ise olumsuz etkilemektedir. İnsanların kimliğini -buna bağlı olarak algılarını- şekillendirebilmeleri, insanları olmak istediği kişiye dönüştürebilir. Ancak, insan her zaman istediği şeyi tecrübe edemeyebilir. Örneğin, küçük yaşta veya çocuklukta ebeveyn kaynaklı edilen olumsuz anı ve tecrübeler, travmalara dönüşüp kişinin yaşam algısını tümüyle değiştirebilir. Bu da kişilerde hayatı boyunca dinmeyen acılara ve gelecekte duygusal bağ kurmada zorluklara sebep olur. Aynı zamanda, kişinin gelecekteki kişiliğini ve yaşam algısını değiştirir. Botter Apartmanı adlı yapıtta da ebeveynlerin kişilerin hayatını nasıl etkilediği üzerinde durulmuştur. Yapıtın yazarı Ayşe Övür’ün, Didem Gökay ile yaptığı söyleşi sırasında da dediği gibi: “Romanın ana düşüncesi, ifade edemediğimiz duygularımızın, başa çıkamadığımız anılarımızın türlü yollardan zihnimizi delerek bütün yaşamımızı alt üst etme gücüne sahip olması...”² Botter Apartman’ı adlı yapıtta da bu anıların ve duyguların oluşmasında ebeveynlerin etkisi olduğu vurgulanmıştır.

Ayşe Övür yapıtta farklı figürlerin geçmişteki yaşadıkları acıların, ilerideki psikolojilerine, yaşam algılarına ve kimliklerine etkisini göstermek için bir kurmaca gerçeklik

¹ <https://www.sabah.com.tr/tdk-anlami/kimlik-ne-demek-kimlik-tdk-sozluk-anlami>

² <https://www.edebiyathaber.net/ayse-ovur-botter-apartmanina-cok-yonlu-bakmak-gerekir/>

yaratmıştır. Bu kurmaca gerçekliğin merkezinde de figürleri etkileyen ana izlek olan “ebeveyn” yer almaktadır. Yapıtta, ebeveyn kaynaklı travmaların ve acıların kişilerin gelecekteki yaşam algısını ve kimliğini etkilemesi sorunsalı, farklı figürler ve farklı konular üzerinden ele alınmaktadır. Bu konular anlatılırken de figürlerin hem geçmişte yaşadıkları sorunlara hem de şimdi yaşadıkları sorunlara yer verilmektedir. Aynı zamanda yapıtta figürlerin hayatları boyunca devam eden acının onların hayatını ve düşünceleri nasıl etkilediği üzerinde durulmaktadır.

Yapıtın kurgusu içerisinde yer alan gerçek karakter (Raimondo D’Aronco) ve mekân (Botter Apartmanı), yapıtın hem anlatımsal açıdan hem de verilmek istenen mesaj açısından gerçekliğine gönderme yapmaktadır. Gerçek bir problem olan “ebeveynlerin kişilerin hayatını etkilemesi” sorunu üzerinde duran Övür, “Botter Apartmanı” adlı yapıtında bu konuyu figürlerin etkisi üzerinden kurgulayarak hem edebi zevk uyandırmakta hem de bu sorunu okuyucularına kurmaca gerçeklik içerisinde aktarmaktadır. Bu nedenle yapıtın genelinde “izlenimci kuramdan” faydalandığı gözlenmektedir.

Bu tez içerisinde, Ayşe Övür’ün “Botter Apartmanı” adlı yapıtında, ebeveynlerin sebep olduğu travmaların ve çözüldüğü sanılan travmaların yarattığı problemlerin, kişilerin gelecekteki yaşam algısı üzerindeki etkileri ele alınmıştır. Bu durum figürlerin çocuklukta ebeveyn ilişkileri ve yaşadıkları durumlar üzerinden ele alınmıştır. Yapılan araştırmalar ve taramalar sonucunda Ayşe Övür’ün “Botter Apartmanı” adlı yapıtında hem verilmek istenen mesaj açısından hem de dil ve anlatım özellikleri açısından başka bir incelenmeye rastlanmamıştır. Bu tezin amacı da bu eksiklikler göz önünde bulundurularak bu eksikliklerin giderilmesi yönündedir. Bu bağlamda, yapıttaki ana izlek olan “ebeveyn kaynaklı travma” kavramının kişilerin hayatını etkilemekteki gücünün, bireyin yaşam algısına etkisi yazarın yarattığı figürler aracılığıyla incelenmiştir.

2. GELİŞME: EBEVEYN FİGÜRLERİN BİREYLERİN YAŞAM ALGISINA ETKİSİ

2.1. Anne Figürünün Diğer Figürlerin Yaşam Algısına Etkisi

Yapıtta anne figürünün hareketleri nedeniyle etkilenen ve yaşam algısını değişen birçok figür yer almaktadır. Bu figürlerin başında da ana figür olan Kaan yer almaktadır. Yapıtta Kaan adlı figür okuyucunun karşısına psikiyatrist olarak çıkarılmaktadır. Genç yaşta edindiği tecrübe ve ardından kardeşi Kerem'i koruma sorumluluğu onda bir travma oluşturmuş ve yaşam algısında köklü değişikliklere neden olmuştur. Kaan'ın travmaya sahip olması ve yaşam algısının değişikliğe uğraması annesinin evliliğinde gerçekleştirdiği olaylar nedeniyle olmuştur. Yazarın yapıtta Kaan'ın anne ve babasını iletişimsiz ve sağlıksız bir evlilik içinde yaratması Kaan'ın da bu durumdan nasibini almasını sağlamıştır. Bu sağlıksız ilişkide Kaan'ın annesinin babasını, babasının yakın arkadaşıyla aldatması ve Kaan'ın bu duruma şahit olması Kaan'ın yaşam algısının değişmesine neden olmuştur. Kaan çocukluk döneminde bunu istemeden öğrenmek zorunda kalmıştır. Bu da yapıtta geriye dönüş tekniği ile okuyucuya aktarılmıştır. *“Annesinin arkasından otelin kapısında beliren kişi, babasının “dostum” dediği iş ortağı Selim'di.”* Kaan'ın daha genç yaşta böyle bir yük altına girmesi onu olumsuz etkilemiş ve onda geleceğe yönelik travmayı oluşturan ana sebeplerden biri haline gelmiştir. Kaan'ın içinde bulunduğu durum, Jean-Paul Sarte'nin “Bulantı” adlı yapıtına gönderme yapılarak anlatılmaktadır. *“Kaan, bulantıyı hissetti. İlk anlayabildiği roman kahramanıydı, Sarte'nin yarattığı Roquentin.”* (s.57) Bu durumun artık bir rutin haline dönüşmesi ve onda yarattığı baskıcı etki benzetme tekniği ile de aktarılmıştır. *“Bir ritüel gibi tekrarlanıyordu aynı bulantı, her hafta aynı saatte, aynı yerde.”* (s.57) Kaan'ın çocukluk döneminde edindiği bu travma onun ileriki yaşlarındaki hayatını da yaşam algısını da olumsuz etkilemiştir. Bu da Kaan'ın hal ve hareketleri üzerinden yapıtta kendine yer bulmaktadır. Kaan alkol ve sigara kullanmakta ve bazen gece saat üçlere kadar ayakta olmaktadır. *“Kaan sigara yakıp, aşağı yukarı yürümeye başladı. Saat sabahın üçüydü.”* (s.25) Kaan, alkol ve sigaranın yarattığı geçici mutluluktan yararlanmak ve yine üzüntüden

geçici olarak kurtulmak istemektedir. Ayrıca, Kaan'ın komşusu Leyla Hanım'ı belirli aralıklarla görmesi ve Leyla Hanım'ın Kaan'ın annesine benzemesi de Kaan'ın travmasını sürekli hatırlatır niteliktedir. Bu da Kaan'ı olumsuz etkileyen diğer bir durumdur. Leyla Hanım'ın, Kaan'ın annesine benzediğinin aktarılması sırasında benzetme tekniğinin kullanıldığı gözlenmiştir. *“Yüzü, saçları, boyu, mimikleri, el hareketleri, ince bedeni tıpkı annesi gibiydi. Leyla Hanım evli değildi. Bir sevgilisi vardı. Tıpkı kendi annesi gibi.”* (s.56) Alıntı da yer alan düşünceyi geliştirme yollarından biri olan sayıp dökmeler ve betimleyici anlatım sayesinde, yapıttaki figür okuyucunun gözünde resmedilebilmektedir. Ayrıca “annesi gibi” ifadesinin tekrarlanması da Kaan'ın bu durumdan etkilendiğini vurgulamaktadır. Yazar'ın Kaan'a biçtiği anne rolünün etkisi Kaan'ın gelecek yaşamını şekillendirmesinde de etkili olmuştur. Kendi derdini başkalarını dinleyerek atlatmaya çalışan Kaan'ın psikiyatrist olmasının altında da bu nedenin yattığı düşünülebilmektedir. Bu durum da yapıtta diyalog tekniği üzerinden aktarılmıştır.

“Abi eğer bir psikiyatrist olursan vicdanınla daha iyi mücadele edebileceğini zannettin. Sen bütün okulları hep dereceyle bitirdin. Herkes senin bir sürü akademik unvana sahip bir cerrah olmanı bekliyordu. Oysa sen başka bir şey seçtin.” (s.205)

Övür'ün önemseydiği diğer bir şey ise ebeveyn kaynaklı acıların varsıllık ve bilgi düzeyi gibi etmenlere bağlı olmayışıdır. *“Ben okuduğum yüzlerce kitaptan sonra kendimle yüzleşmeyi becerebileceğimi zannettim. Aynayı kendi yüzüme tutarsam dayanabilirim sandım, ama olmadı.”* (s.205) Oxford mezunu bir psikiyatrist de bu acılardan diğer insanların etkilendiği karar ve belki de daha fazla etkilenebilmektedir. Aynı zamanda, diğer insanlar gibi o kişilerinde yaşam algıları değişikliğe uğrayabilmektedir. Acının eğitimle ilgisi olmadığı ve yapıtta çocukluk travmalarının geleceği etkilediğini yazar birinci kişi ağzından Kaan'a söyletmiştir.

Yapıtta anne figürü yüzünden travmalar yaşayan bir diğer figür ise Kaan'ın kardeşi Kerem'dir. Kerem, Kaan gibi annesinin yaptığı bu olayı olaya şahit olarak tecrübe etmese de

annesinin yaptığı bu yanlışın sonucu olarak dünyaya gelmiştir. Doğduktan sonra küçük yaşta da bu gerçeği ebeveynleri yüzünden öğrenmek zorunda kalması onun yaşam algısını derinden etkilemiştir. Kaan'ın karısı Mary ile olan sağlıksız evliliği ve anlaşmazlıkları, onların boşanmalarına sebebiyet vermiştir. Boşandıktan sonra Botter Apartmanı'na dönüp Esta ile tanışan Kaan'ın, yine uzun süreli bir ilişkisi olamamıştır. Övür'ün Kaan'a bir aile babası rolü çizmemesinin altında da Kaan'ın çocuklukta yaşadığı olaylar olduğu düşünülebilmektedir. Kaan'ın aksine Kerem ise genç yaşta evlenmiş ve aile olmayı tercih etmiştir. *“Abi, bir an önce bu evden kaçıp kurtulmak için fakülte biter bitmez evlendim ben.”* (s.202) Bu da yazarın travmayla yarattığı iki figürün bu travmadan nasıl kurtulmaya çalıştıklarını ve aralarındaki farklılığı gösterir niteliktedir.

Yapıttaki figürler anneleri yüzünden edindikleri bu travmaları ve değişen yaşam algılarını farklı yöntemlerle unutmaya ve dengelemeye çalışmıştır. Ancak, ikisi de zorunlu değişime uğrayan yaşam algılarını istedikleri gibi şekillendirememişlerdir. Bu da onları hayatlarını boyunca tökezleten bir duygu ve engel olarak karşılıklarına çıkmıştır. Yaşadıkları karşısında hayatlarındaki değişiklikleri ve acıları da birbirleriyle paylaşarak azaltmışlardır. *“Bizim tek yapmamız gereken birbirimizi bu yalan sarmalından kurtarmaktı.”* (s.205) Geç kalan bu konuşma, onların gömdükleri acıyı, kökünden kazımayı başarmalarını sağlamıştır. Ancak bu ana kadar hayatlarının her saniyesinde, bu acı ile yaşamak zorunda kalmışlardır. Yapıtta da Kaan ve Kerem'in ortak olarak yaşadığı zihinsel süreç ve acı anlatılmıştır. Kişilerin değişen yaşam algılarına sebep olan “anın” yazımında kesme işareti kullanılması, kelimenin özel bir ad olarak kullanıldığına göstermektedir. Bu da o anın kişi üzerindeki gücünü ve etkisini vurgulamaktadır. *“O an'ın içinde donup kalırsın... geri kalan hayatın, hep o donmuş an'ın içinde geçer...”* (s.204) Kullanılan benzetme tekniği sayesinde, bu tür travmalar yaşayan kişilerin, travmanın yaşandığı ana ve zamana hapsediği “esir gibi” ifadesiyle dile getirilmektedir. Kullanılan retorik sorular ve üç noktalar da yine bu acıların kişi üzerinde

yarattığı zihinsel sorgulamaya işaret etmektedir. “Gerçeği bilip de saklamak neydi? Katili görüp, sırrı saklamak... Kurban ile katil arasındaki bağ neydi? Yanıtı kimse bulamıyordu...” (s.204) Aynı zamanda, üç nokta ile verilen boşlukların okuyucu tarafından doldurulması istenmekte ve bu sayede de okuyucu yapıtın içine dahil edilmektedir.

Kaan ve Kerem, ebeveynleri olan annelerinin yaptığı yanlışları farklı durumlarla öğrenmek zorunda kalsalar da bu durum ikisinde de hayatları boyunca dinmeyen acılara neden olmuştur.

2.2. Baba (Büyükbaba) Figürünün Diğer Figürlerin Yaşam Algısına Etkisi

Yapıtta büyükbaba figürünün hareketlerinden dolayı yaşam algısında değişikliklere neden olan figürlerden biri Kaan’dır. Kaan’ın annesinin babasını aldattığını kendisi dışında büyükbabasının da bildiği gözlenmiştir. Kaan’ın bir gün büyükbabasını “kanlı atlet” içinde görmesi de Kaan’ın ebeveynlerinden kaynaklı sorumluluklar almasına ve yaşam algısının değişmesine neden olmuştur. Kaan’ın büyükbabasıyla konuşması sonrası Selim’in öldüğü ve öldürenin de büyükbabası olduğunu öğrenmesi onu çaresizliğe sürüklemiştir. Suçlusunu bildiği bir cinayette hem babasını hem büyükbabasını korumak için sessiz kalması da ondaki yarayı iyice derinleştirmiştir ve onun yaşam algısını değişikliğe uğratan ana etmen haline gelmiştir. “Kaan, bir cinayet karşısında suskun kalmanın çaresizliğini en derinine kadar yaşamıştı.” (s.168) Kişinin bu üstü örtülü ağırlıklardan kurtulamayıp bunlarla yaşaması da onları mutsuz etmekte ve canlarını acıtmaktadır. Bu durum da kişilerin gelecekteki yaşam algılarını, gelecekte nasıl bir kişi olacaklarını ve kimliklerini doğrudan etkilemektedir. Kaan burada yazarın üstü kapalı verdiği töre cinayetine ortak olmuş gelenekten farklı olarak Kaan’ın annesinin değil annesinin sevgilisinin öldürüldüğü görülmüştür. Yazar annenin yaşamasını kurgulayarak çocukları annelerinden ayırmamış taraflı bir tutumla annenin sevgilisini öldürtmüştür.

Babası kaynaklı gelecekteki yaşam algısı değişen diğer bir figür ise Kerem’dir. Annesinin yaşadığı yasak ilişki, onun doğmasına sebep olmuştur. Doğduktan sonra küçük yaşta da asıl babası Selim tarafından gerçeği öğrenmesi de onda şok etkisi yaratmıştır. Bu da onun

Kaan gibi yaşımdan büyük sorumluluklar altında kalmasına yol açmıştır. Selim'in Kerem'e "senin babam" ifadesi kullanması, onda sorgulama zincirlerinin oluşmasına yol açmıştır. Kerem'in içindeki bu duygu değişimi onu rahatsız etmiştir. Bu nedenle bu durumu babasına ve büyükbabasına anlatmıştır. *"Selim amca, babam olduğumu için gerçeği söylemişti bana. Güvenmişti anlıyor musun? Oğluna, bana güvenmişti. Oysa ben, onun anlattıklarını içimde taşıyamadım."* (s.204) Bu durum da Selim'in ölümüyle sonuçlanmıştır. Kerem de bu durumdan ötürü pişmanlık ve suçluluk hissi duymaya başlamıştır. Ebeveynleri kaynaklı edindiği bu acı, Kerem'in kendisini suçlamasıyla son bulmuştur. *"Selim amcanın katili oldum... Selim amca benim gerçek babamdı. Ben, babamın katili oldum... Kimseye söylemeseydim, o, ölmeyecekti..."* (s.204) Yapıtta bu ifadeden sonra kullanılan üç nokta da Kerem'in acısını okuyucuya düşündürmekte ve okuyucunun yapıtın içine dahil olarak o boşluğu doldurmasını sağlamakta aynı zaman da yazarın yarattığı figürlere vicdani sorgulama da yaptırmasına imkân vermektedir.

Yaşadıkları bu olaylardan sonra iki figür de bu travmaları unutmak için farklı yollar izlemiştir. Yapıtta iki figürün ev eşyalarına karşı bakış açıları aralarındaki bu tezatlığı gösteren durumlardan biri olarak gösterilmiştir. *"Kaan için üzerinde anuların biriktiği bu eşyalar, aile yadigârı bir hazineydi. Kerem içinse çöp."* (s.26) Kaan "İngiltere'den döndükten sonra çocukluğunun geçtiği ve anılarının olduğu Botter Apartmanı'nda yaşamaya" başlarken, Kerem'in ait hissetmediği bu yerden kurtulmak için "fakülte biter bitmez evlenmesi" aralarındaki farklılığı kanıtlar niteliktedir. Ancak Kerem'in bu durumu yapıtın sonunda, olaylar açıklığa kavuştuktan sonra anlaşılmaktadır.

Ebeveyn kaynaklı acıya sahip olan ve yaşam algısı değişen figürlerden bir diğeri Zehra'dır. Zehra okuyucunun karşısına Kaan'ın hastası olan bir kız olarak çıkar. Ondaki travmada yine ebeveynleri dolayısıyla çocukluk döneminde tecrübe ettiği bir olaydan kaynaklanmaktadır. Zehra'nın yaşam algısındaki değişiklik travmasının onda yarattığı

değişikler üzerinden anlatılmaktadır. Çocukluğunda babasından maruz kaldığı cinsel istismar, onda travmaya sebebiyet vermiştir. Normal bir aile ve baba-kız ilişkisinden uzak bir ilişkisi olan Zehra, tecrübe ettiği onca acı verici olaydan sonra bunlar bir travmaya dönüşmüştür. Bu travmalarla yaşamaya çalışmış ve hayatını bu çürük taban üzerine inşa etmeye çalışmıştır. Bu da onun hayata bakış açısı ve kimlik gibi değerlerini önemli bir ölçüde etkilemiştir. Anlatıcının üçüncü kişi ve tanrısal bakış açısı seçilmesi ile okuyucuyu Zehra hakkındaki her bilgiyi öğrenebilmektedir. “Zehra, bir gecede büyüme zorunda kalmış olanlardandı.” (s.49) Bu ifadeden de anlaşılacağı gibi Zehra çocukluğunda babasının koruyup kollamasıyla büyüyecek bir çocukken en büyük kötülüğü babasından görmüştür. Travmalarında kişilerin gelecekteki yaşam algılarına ve kimliklerine yadsınamayacak bir etkisi olduğundan, bu durum Zehra’nın hayata yenik başlamasına ve gelecekteki güven duygusuna zarar vermiştir. Bu travmanın Zehra üzerindeki en görmezden gelinemeyecek sonucu ve etkisi Zehra’nın aile kurmak ile ilgili olan düşüncesidir. “Bu kişiler yetişkinlik dönemlerinde aile kurmakta zorluk yaşamakta, kadınlarda ise çocuk yetiştirme konusunda isteksizlik gözlenmektedir.”³ Kaan’ın erkek arkadaşın var mı sorusuna “yok ve niyetimde yok” gibi kesin bir cevap vermektedir. Kaan tekrar buna benzer soru sorduktan sonra, Zehra’nın benzetme tekniği kullanılarak bir örnek vermektedir. “Kavun” ve “elma” gibi gündelik ve sıradan sözcüklerin kullanılması da Zehra’nın travmasından sonra gündelik hayatının nasıl değiştiğine işaret etmektedir. “Nasıl kavun ya da elma sevmiyorsam, bu da öyle bir şey işte,” (s.89) Aynı zamanda evlenmek ve anne olmak gibi bir düşüncesinin olmaması ve bunu sevmediğini söylemesinin nedeninin çocukluğunda yaşadığı şeyler olduğu çıkarımı yapılabilmektedir. Yani başka birisinin kendisinin geçtiği yollardan geçmesini istememektedir.

³ KILINÇ, Gülsen. "Toplumsal Travmatik Olaylar ve Aile Ruh Sağlığı." *Türkiye Klinikleri J Psyciatr Nurs-Special Topics* 3.2 (2017): 182-8.

Zehra sahip olduğu travmayı içinde yetiştirdiği toplumda edinmiştir. İçinde yetiştirdiği toplumun gelişmemiş ve ataerkil bir yapıda olduğu “...Öğretmen Hanım bizim gözümüz kör değildir ama görmez, kulağımız sağır değildir ama duymaz ifadesiyle vurgulanmaktadır.” (s.92) Bu toplumda doğan kız çocukları hayatlarının bir kısmında hep aynı travmaya maruz kalmaktadırlar. Bu durum yapıtta benzetme tekniğinden yararlanılarak anlatılmıştır. “Paslı, teneke kutulara dikilmiş fesleğenler bahar gelince gelişir, beyazlanırdı. Tıpkı kışa çocuk olarak giren kızların, bahara genç kız olarak çıkması gibi.” (s.92) Kız çocuklarının olgunlaşmak zorunda kalmaları fesleğenin olgunlaşmasına benzetilmektedir. Fesleğen bitkisinin özellikle kullanılmasının nedeni de böcekleri uzak tutmasından dolayıdır. Bu durumda böcekler, erkekler yerine kullanılmaktadır. Yaşadıkları bu acı verici durumda onların gelecekteki düşünce ve yaşam algısını ister istemez etkilemektedir. Daha çocukken Zehra'nın babası tarafından cinsel istismara uğraması ve kardeşinin ölümüne şahit olması onu çocukken derinden yaralamıştır. Bu da aile ilişkilerinde düzelemeyecek büyüklükte yara açmıştır. Zehra yaşadığı travmayı görmezden gelerek unutmaya çalışmıştır. Ancak, bu travma onu hayatının her saniyesinde takip etmiş ve onun hep yanında gezen bir engel olmuştur.

“Çığlıklar susmuyordu, bir yerlerde avaz avaz bağırان bir çocuk vardı... Duyuyordu. Doğrudu yerinden, yatağına oturdu. Elleriyle kulaklarını tıkayınca fark etti, ses içinden bir yerden geliyordu.” (s.114)

Yaşadığı bu acıyı kendi içinde yaşaması da onun acısı arttıran diğeri bir etken olarak yapıtta kendine yer bulmuştur. Babası dışındaki ebeveynlerinin onu desteklememesi ve onu yalnız bırakması ve aile ilişkisinden uzak bir aileye sahip olması onda acıya sebebiyet vermiş ve yaşama dair fikirlerini ve düşüncelerini değiştirmiştir. “Özellikle anne-baba ile çocuk arasındaki paylaşımlar karşılıksızdır. Bu gerçekleşmediği zaman ailenin varlığını sürdürmesi

zorlaştır.”⁴ Ayrıca sıkça kullanılan geriye dönüş tekniği de okuyucunun geçmişteki acıların kaynağını öğrenmesine yardımcı olmaktadır. Zehra içindeki karanlığın farkında olmakla beraber onu şöyle tanımlamaktadır. “*Kendimi bildim bileli içimde dolaşan, bana ait olmayan bir karaltı var.*” (s.117) Kendimi bildim bile ifadesinin kullanılması da acının çocukluğundan beri olduğunun kanıtıdır.

“*İnsan, bedeninin içinde bir yere gömdüğü azapları, hoyratça ortalığa saçmamalı, nazikçe soymalı kabuklarını, zarafetle davranmalı kendine. Aksi halde yaşamak, katlanılamaz bir buhrana dönüşür.*” (s.118)

Zehra da içindeki acıyla katlanılamaz bir hayata sahip olmaya devam etmektense travmasını Kaan’a yavaş ve nazik bir şekilde anlatarak içindeki yükten kurtulmaya başlamıştır. Ancak, yapıtta geriye dönüş teknikleriyle anlatılan olaylardaki Zehra’ya ve şu anki Zehra’ya bakıldığında, Zehra’nın negatif anlamda farklılaşma içinde olduğu anlaşılmaktadır. Zehra’nın bu durumdan olumsuz etkilendiği onun hal, hareket ve tavırlarından anlaşılmaktadır. Yapıtta, kişilerin hal ve hareketleri detaylı bir şekilde anlatılmıştır. Bu detaylar anlatılırken de betimleyici öğelerden ve sıfatlardan çokça yararlanılmıştır. Bundan dolayı da yapıtta betimleyici anlatım tekniğinden sıkça yararlanılmıştır. “*Genç kız bedenini taşıyamıyormuş gibi ağır ağır yürüyerek, mor renkli, kadife bejere oturdu. Koltuğun içine gömülmüş gibiydi.*” (s.47) Alıntı da yer alan “ağır ağır” zarfı Zehra’nın yaşadığı hayattan memnun olmadığını ve yaşama sevgisinden uzak olduğunu göstermektedir. Ayrıca, “gömülmüş” ifadesi de Zehra’nın yaşadığı şeylerden ötürü onda bir ağırlık yarattığını, kendisinin de bu ağırlığın altında kaldığını vurgulamaktadır. Yapıttaki figürler travmalarına çocukluk dönemlerinde, istemeden sahip olmuşlardır. Küçük yaşta travma sahibi olmaları da onların gelecekteki yaşam algılarını ve kimliklerini yadsınamayacak düzeyde etkilemiştir. Yazar, geleneksel toplumlarda erkeğin

⁴ İbrahim, K. I. R. "Toplumsal bir kurum olarak ailenin işlevleri." *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* 10.36 (2006): 381-404.

gücünü Zehra üzerinden anlatırken babayı yalnız bırakmak yerine Zehra'yı kimsesiz bırakarak toplumun bu tutumunu Zehra üzerinden eleştirmiştir.

Kaan'ın içinde yer edinen ancak gün yüzüne çıkarılmayan travması Zehra ile tanışıklığı ile beraber gün yüzüne çıkmaya başlamıştır. Yani, dolaylı yoldan Zehra'nın yaşadıkları Kaan'ın travmasının tetiklenmesine neden olmuştur. Zehra'nın da öteki hastalardan farklı bir hasta olduğu yapıtta geçen bir ifadeyle sezdirilmektedir. *“Farklıydı, öteki hastalardan, yaşutlardan, sokaktaki yüzlerce insandan. (s.48)* Kaan Zehra ile tanışmadan önce travmasını yendiğini zannetmektedir. Ancak Zehra ile kurulan ilişkisiyle beraber, Zehra onda unuttuğu ya da unutmaya çalıştığı acıların tekrar hissedilir seviyeye çıkmasına sebep olmuştur. Bu da yapıtta Kaan'ın Mevlevi ile yaptığı konuşmada anlatılmaktadır. *“Anlattıkları beni tedirgin ediyor. Bana kendi içimde çözemediğim bir şeyleri hatırlatıyor sanki.” (s.125)*. Bu konuşmanın yapıtta diyalog tekniği ile aktarılması Kaan'ın duygularının öğrenilmesi kolaylaştırmakta ve yapıtta akıcılık kazandırmaktadır. Bunlara ek olarak diyalog tekniği sayesinde figürlerin yaşadıkları olaylar karşısında verdiği tepkiler ve hareketler gözlenebilmektedir. Bu sayede de figürler ve ilişkileri hakkında (Kaan'ın Zehra ile ilişkisi gibi) daha detaylı bilgiler elde edilmektedir. Kaan, Zehra ile seansları sırasında Zehra'ya yaşadığı problem hakkında yardımcı olmaya çalışmaktadır. Bunu da içinde bulunduğu durumun sürecini anlatarak yardımcı olmaya çalışmaktadır. *“Merdiven çıkmaya başladığında en zor olan, ayağını birinci basamağa kadar yükseltmektir. (s.49)* Yaptığı bu karşılaştırma ile bir sorunun çözümündeki en önemli şeyin o sorunu görmezden gelmeyi bırakıp kabul etmesi olduğunu göstermektedir. Kaan bir psikiyatrist olarak hastalarına bu tür tedaviler vermektedir. Zehra'nın yaşadıklarına bir psikiyatrist gözüyle yaklaşırkenki ürettiği çözümler aslında kendi hayatında da uygulaması gereken çözümlerdir. Ancak kendisi bunun daha farkında değildir. Bu da yapıtta bir ironi oluşturmaktadır.

Kaan'ın Zehra ile görüşmeleri sırasında sorduğu sorulara aldığı yanıtlar hem Kaan'ın hem de okuyucunun Zehra hakkında bilgi sahibi olmasına neden olmaktadır. *“Çocukluk dönemi*

travması; kendini suçlama ve kaçma isteği var; boşluk var.” (s.90) Bu ifade yapıt hakkında birçok ipucu vermekle beraber, Zehra'nın da çocukluğunda babası kaynaklı bir travma yaşadığını göstermektedir. Kaan da Zehra'ya gizli sırrını açığa çıkaracak sorular sormaktadır. Kaan'ın “Babanla ilişkin nasıl?” sorusunu birkaç kez sormasına rağmen cevap vermeyen Zehra'nın babası hakkında problemleri olduğu anlaşılmaktadır. Zehra'nın babası dolayısıyla değişen hayatı ve hayata bakışı gösterme tekniği kullanılarak okuyucuyla paylaşılmıştır. Zehra'nın sorulara cevap vermeyişi ile oluşan sessizliğin gücü Şems-i Tebriz-i'nin bir sözü ve metinler arasılık tekniği ile aktarılmaktadır. “*Bazen susmak gerekir, duymak için*” (s.50) Zehra yaşadığı travmanın farkındadır ama onu anlatacak cesareti gösterememektedir. Kaan da Zehra'ya yaşadıklarını anlattırmaya çalışmaktadır. Bu durumu da Zehra'ya:

“Zehra, bazen psikiyatristler danışanının travmasının ne olduğunu en başta anlarlar. Yine de kişinin asıl sorununu anlatacak kadar rahatlaması için haftalarca diğer konuları gündeme getirerek, terapileri uzatırlar.” (s.91) şeklinde açıklamaktadır.

Bu olayla beraber Zehra'nın travması hakkında bilgi, geriye dönüş tekniğinin kullanımıyla elde edinilmektedir. “*Liseye gidiyordum, son sınıftaydım, babam öldüğünde.*” (s.91) Bu sayede de Kaan'ın neden Zehra'yı “karanlığa ayna tutacak bir hasta” olarak gördüğü anlaşılmaktadır.

Yapıtta büyükbaba figürün söylemleri nedeniyle gelecekteki özellikleri ve yaşama bakışı değişen diğer bir figür ise Hamza'dır. Hamza, Botter Apartmanı'nın kapıcısıdır. Onu hayatı boyunca takip eden acı, ona büyükbabası tarafından verilen ağır bir sorumlulukla başlamaktadır. Her ne kadar başlangıçta normal bir apartman görevlisi gibi görünse de o da diğer figürler gibi acıyı içinde saklamış, görmezden gelmiştir. Ancak, içinde onu sürekli tökezleten engel büyümeye başlamış ve görmezden gelinemeyecek bir hal almıştır. Hamza'yı tökezletmeye başlayan bu engel ilk belirtileri Esta'nın Hamza hakkındaki düşüncesi ile

başlamaktadır. *“Değişik bir insan, hasta sanki...”* (s.43) Hamza'nın içindeki acının nasıl oluştuğuna dair bilgi geriye dönüş tekniği ile okuyucuya verilmektedir.

“Büyükbabası zamanında uyarmıştı Hamza'yı, “Ben onları şimdilik def ettim, binayı da içindekileri de korudum ama yine gelecekler. Yine kalkışma olacak. Botter Apartmanı çok değerli. Düşmanlarına karşı dikkatli ol. Savaşmadan hiçbir şey teslim etme,” demişti.” (s.75)

Her ne kadar kendisi bu eşyaların alttan alta etkilediğini bilse de ilk başta bunu kabul etme cesaretini kendinde bulamamaktadır bu durum yapıtta, *“Kapının kilidini açıp içeri girmişti ama hiçbir şeyi atmaya gücü yetmemişti.”* (s.161) ifadesiyle anlatılmıştır. Hamza'nın kendi içinde yaşadığı bu çatışma patlama noktasına gelerek Kaan'a saldırmasına neden olmuştur. *“Hastaların duyduğu sıkıntı sadece eşyalarını atmak zorunda kalma ihtimali karşısında tetiklenmektedir, hastalar bu ihtimale karşı karşıya kaldıklarında anksiyete, öfke, üzüntü hissetmektedirler.”*⁵ Bu da onun büyükbabası nedeniyle değişen yaşam algısını ve hareketlerini kanıtlar niteliktedir.

Hamza'nın çocukluğundan itibaren böyle ağır bir sorumluluk altında kalması, onun hayata bakışını ve geleceği hakkında kendisinden çok söz sahibi olması neden olmuştur. Sırf bu sorumluluktan ötürü hayatını Botter Apartmanı'nda geçirmesi buna örnek olarak verilebilmektedir. Bu apartmanda da kendini “güvenlik görevlisi” ilan etmesi de bu durumun kişinin kimliğini etkilediğinin kanıtı olarak yapıtta kendine yer bulmuştur. Hamza üstlendiği acı verici ve ağır sorumluluğa o kadar körü körüne bağlanmıştı ki hayatını bunun üzerine inşa etmiştir. Bir süre sonra hayatının yerini bu sorumluluk almıştır. Bu da Hamza'nın kendi hayatından çok sorumluluğunu yaşamasına sebep olmuştur. Amaç edindiği bu sorumluluk onun önceliği haline gelmiştir. Bu yüzden de her ne kadar apartmanı temizlese de kendi içini temizleyememektedir çünkü hayatı artık sorumluluğundan sonra gelmektedir. Ayrıca bu durum

⁵ Bulut, Süheyla Doğan, Kadir Özdel, and K. I. S. A. Cebail. "Belirtiden bozukluğa istifleme." *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar* 7.3 (2015): 319-332.

Hamza'nın olaylara bakış açısını da derinden etkilemektedir. "Gitar eşliğinde şarkı söyleyen gruba" bile başka bir gözle bakması ve onları tehdit olarak algılaması da onun olaylara ve karşı bakış açısına işaret etmektedir. Hayatını sürekli buna benzer kişi ve gruplardan şüphe ederek harcaması onun yaşam algısındaki başka bir farklılığı göstermektedir. Hamza'nın içindeki bu acı, onun yaşadığı yer ile bağlantılı olarak betimlenmektedir. Hamza'nın evinin betimlenmesinde kullanılan ifadeler aslında Hamza'nın içindeki kişiliğin de betimlemesi olarak düşünülmektedir. Yani içinde yaşadığı bu acı onun hayatını geçirdiği yere bile yansımıştır. "Rutubetli, küf kokusu, solgun sarı ışıklı..." Solgun sıfatının kullanımı da Hamza'nın hayatını anlatan sıfatlardan biri olarak okuyucunun karşısına çıkmaktadır. Birçok kişinin hatalarının ve üzüntülerinin içinde bulunduğu bu eşyalar Hamza'nın evinin içinde ağır bir hava yaratmıştır. Bu hava, eşyaların evde kalmasıyla gün geçtikçe daha da ağırlaşmış ve evi, evin rahatlatıcı ve huzur verici yapısından uzaklaştırmış ve evi bir mezarlığa dönüştürmüştür. Bu durum da yapıtta benzetme tekniği ile anlatılmıştır. "... Mezarlık gibi senin ev." (s.161) Ayrıca, Hamza da içindeki yükten birisiyle konuşarak kurtulmayı istemiştir. Bunu da Kaan ile yaptığı diyalog sırasında anlatmaktadır. "Bu bina güvenli, değil mi?" (s.101) Hamza'ya yük olan eşyaların kişiler üzerindeki etkisi geriye dönüş ve kişileştirme teknikleriyle verilmektedir. "Gece yarısı uyanıyorum, kulağımı veriyorum ama ne dediklerini anlamıyorum." diyordu annesi." (s.143) Bu eşyalara bir insan özelliği olan konuşma yetisinin verilmesi bu eşyaların insanların üzerindeki psikolojik ve yıpratıcı darbesini göstermektedir. Hamza'nın bu eşyalarla olan bağı büyükbabasının ona verdiği bir sorumluluk ile başlamıştır. Ancak ona sadece büyükbabasından emanet kalan adı veya eşyalar değildir. Eşyalarla birlikte gelen geçmişteki yanlışlardır. Bu yanlışlarda eşyaların Hamza üzerindeki gücünü arttırmış ve Hamza'yı kontrol etmeye başlamıştır. Bu da onun hayatında ve yaşam algısında köklü değişikliklere yol açmakla beraber onu farklı kimlikte biri yapmıştır. Eşyalarla kurduğu bağ ile yaratılan Hamza figürü aidiyet kavramını atalarından miras olarak bırakılan eşyalar üzerinden yaşayan bir figür olarak

kurgulanmış ve bu durumun ağır sonuçları da Hamza gibi yaralı figürlerin bir apartmanda toplanması üzerinden verilmiştir. Yapıttaki tüm figürlerin travmaları çocukluk döneminde ebeveynleri dolayısıyla gerçekleşmiştir.

3. SONUÇ

Ayşe Övür, yazdığı Botter Apartmanı adlı yapıtta insanların ailelerinden ötürü değişen kimlik ve yaşam algıları yazarın yarattığı ebeveyn figürler ve bunların çocuklarının yaşamlarına etkisi üzerinden aktarılmıştır. Yapıtta ebeveyn kaynaklı oluşan acıların, birey üzerinde bıraktığı olumsuz etkinin değiştirilemez olduğu gözlenmektedir. Yapıtta yaratılan “evlat” konumundaki kişilerin hayatları anne baba hatta bir üst kuşağın da etkisiyle şekillenmiş bu figürlerin kimliklerindeki ve yaşam algılarındaki değişimler yetişkin bireylerin onların yaşamına olumsuz etkileri üzerine kurgulanmıştır.

Yapıtta yaratılan figürler üzerinden Övür ihanet, cinsel istismar, güven, aidiyet, sorumluluk gibi birçok alt mesaj vererek günümüz toplumunda bireylerin çocukluk dönemlerinde maruz kaldıkları farklı travmaları aktarmıştır. Yapıtta bu travmaların sonucunda da farklı hayatlar yaşamak zorunda kalan, hayatını bir türlü şekillendiremeyen insanın yaşamı Kaan, Zehra, Hamza, Kerem figürleri ve onların tutunamayışı üzerinden okuyucuya aktarılmış ve toplumdaki bu sorunlara ayna tutulmuştur.

Yapıtta, figürlerin sahneler halinde anlatılması ve geriye dönüşlerle oluşturulan bölümün varlığı, yapıta özgü orijinal bir özellik katmış, bu sayede okuyucu, yapıt içinde farklı yapıtlar okuma fırsatı bulmuş bu da yapıta akıcılık kazandırmıştır.

Yapıtta, yazar yaşanan travmaların oluşumlarını/sonuçlarını “modern aile” ve “geleneksel aile” olmak üzere iki karşıt yapı üzerinden kurgulamıştır. Modern aile de aktarılan yasak ilişki “erkeğin ölümü” üzerinden sonuçlanırken yazar “geleneksel ailede” baba kaynaklı yaşanan travmayı “ataerkil” bir toplum yaratarak vermiştir. Bu şekilde oluşan aile ve toplum

yapısında suç erkeğin olsa da istismara maruz kalan kadın yalnız bırakılmış ve böyle toplumlarda var olan cinsiyet eşitsizliğine vurgu yapılmıştır.

Ayşe Övür'ün “Botter Apartmanı” adlı yapıtı, okuyucu ve okuyucunun bilinçaltı arasında bir köprü görevi görerek, ailelerin çocukları üzerindeki etkisine değinmiş, ailelerin olumsuz etkisiyle var olan ve hayatlarını şekillendiremeyen kişi ve ailelerin toplumda var olduğu gerçeğine parmak basmıştır.

4.KAYNAKÇA

<https://1000kitap.com/yazar/ayse-ovur>

<https://oggito.com/icerikler/ayse-ovur-roman-yazari-gercekleri-topluma-gostermeli/64259>

<https://www.edebiyathaber.net/ayse-ovur-botter-apartmanina-cok-yonlu-bakmak-gerekir/>

<http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/ayse-ovur>

<https://iyikigormusum.com/botter-apartmani-gercek-bir-apartmanda-yasamis-hayali-bir-ailenin-romani----->

<https://www.edebiyathaber.net/ayse-ovur-botter-apartmanina-cok-yonlu-bakmak-gerekir/>

<https://www.evrensel.net/haber/382969/botter-apartmani-6-7-eylul-olaylari-ve-pera-tarihi>

<https://www.sabah.com.tr/tdk-anlami/kimlik-ne-demek-kimlik-tdk-sozluk-anlami>

Ayşe Övür, Botter Apartmanı, Remzi Kitabevi, 2019.